CÜMLE TÜRLERİ أنواع الجمل

Cümleler, isim cümlesi ile fiil cümlesi, basit cümle ile mürekkeb cümle gibi açılarından tasnif edildiği gibi irabdan mahalli olup olmamasına göre de tasnif edilmektedir.

a) İrab'dan Mahalli Olan Cümleler: Bu tür cümleler yerine müfred bir kelimenin konulması ve o kelime ile tevil edilmesi mümkün olan cümlelerdir.

1- **Haber cümlesi** : النشيط يَنْجحُ في العملِ : Faal kişi işte başarılı olur.

2- **Naib-i fail olan cümle**: يُقالُ: أخوكَ عالمٌ : Senin kardeşinin alim olduğu söyleniyor.

3- **Meful cümlesi** : قال مُحَمّدٌ : أنا عَبدُاللهِ : Muhammed, ben Allah'ın kuluyum dedi.

4- **Hal olan cümle** : جاء صَديقُكَ يَضْحكُ : Arkadaşın gülerek geldi.

5- **Nekreye sıfat olan cümle** :مررتُ برجلٍ يحدثُ أصحابَه : Arkadaşları ile konuşan adama uğradım.

6- **Muzafun ileyh olan cümle** : هَذا يَوْمُ لا يَنْطِقُونَ : "Bu, onların konuşamayacakları bir gündür"!

7- **Şart edatının cevabı olarak gelip başında (فاء) veya (إذاً) bulunan cümle.**
مَنْ يضْلِلِ اللهُ فلا هاديَ له : Allah'ın sapıttırdığını doğruya ulaştıracak yoktur.

8- **İrabdan mahalli olan cümleye matuf olan cümle :**
هَذا يَوْمُ لا يَنْطِقُونَ، وَلا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ
"Bu, onların konuşamayacakları bir gündür. Onlara özür dilemeleri için izin de verilmez"! (Mürselat, 35)
Burada وَلا يُؤْذَنُ irab bakımından mahallen meksurdur. Çünkü izafet nedeniyele mahallen meksur olan لا يَنْطِقُونَ ifadesine mattufut.

b) **İraptan mahalli olmayan cümleler:** Bunlar müfred lafız ile tevili mümkün olmayan cümlelerdir.

1- **İbtidaiyye cümlesi**: السلام عليكم : Selamun aleykum

2- **Sıla cümlesi** : جاء الولدُ الذي رأيتُهُ : Gördüğüm çocuk geldi.

3- **Tefsir cümlesi**: جلس الولدُ أي قعَدَ : Çocuk جلس oturdu, yani قعَدَ oturdu.

4- **Muterize (parentez) cümlesi**: كان أبوك - رحمه الله – سخياً : Baban – Allah rahmet etsin- cömer idi.

5- **Yeminin cevabı olan cümleler**: والله لأصدقنّ : Vallahi, mutlaka doğru söyleyeceğim.

6- **Cezmeden şart edatına cevap olup başına (فاء) ve (إذاً) bulunmayan cümleler**:

منْ يعمل كثيرا يكْسِبْ مالاً كثيراً : Çok çalışan, çok mal kazanır.

7- **İrabdab mahalli olmayan cümleye matuf olan cümle**:

إنْقطع المطارُ وتبدّدتْ الغيومُ : Yağmur kesildi, bulutlar dağıldı.